

VERENIGING VAN WATERBEDRIJVEN IN NEDERLAND

Waterleidingstatistiek 2004

Waterleidingstatistiek 2004

Organisatie Vereniging van Waterbedrijven in Nederland (VEWIN)
Sir Winston Churchillaan 273
Postbus 1019
2280 CA RIJSWIJK

Projectleider en auteur Ing. P.J.J.G. Geudens (VEWIN)

Datum Oktober 2005

VEWIN Nummer 2005/51/6259

Inhoudsopgave

Inleiding

Samenvatting

Hoofdstuk 1 De waterbedrijven 8

- Tabel 1 Overzicht waterbedrijven per 31-12-2004
- Figuur 1 Voorzieningsgebieden per 31-12-2004
- Figuur 2 Werkgelegenheid 1994 - 2004

Hoofdstuk 2 Waterproductie 10

- Tabel 2 Waterwinning 2004
- Tabel 3 Waterproductie 2004
- Figuur 3 Waterbalans 2004 (in miljoen m³)
- Figuur 4 Waterwinning 1994 - 2004
- Figuur 5 Productie van drinkwater 1994 - 2004
- Figuur 6 Productie van ander water 1994 - 2004

Hoofdstuk 3 Waterverkoop 14

- Tabel 4 Samenvatting waterverkoop 2004
- Tabel 5 Tarieven drinkwater huishoudens naar deelgebied 2004
- Tabel 6 Huishoudelijk drinkwatergebruik naar toepassing 1995 - 2004
- Figuur 7 Afzet eigen voorzieningsgebied 1994 - 2004
- Figuur 8 Omzet eigen voorzieningsgebied 1994 - 2004
- Figuur 9 Drinkwaterprijs naar gebruikersgroep 1994 - 2004
- Figuur 10 Gemiddelde drinkwaterprijs (nominaal en reëel) 1994 - 2004

Hoofdstuk 4 Financiële gegevens 20

- Tabel 7 Financiële balans per 31-12-2004 (in miljoen euro)
- Tabel 8 Waterbelastingen ingevolge de Wet Belastingen op Milieugrondslag, 1995 - 2004
- Tabel 9 Belastingen 2004
- Tabel 10 Gemiddelde drinkwaterprijs Nederland 2004
- Tabel 11 Gemiddelde drinkwaterprijs kleingebruik 2004
- Figuur 11 Ontwikkeling investeringsniveau 1994 - 2004
- Figuur 12 Investeringsniveau naar proces 2004

Hoofdstuk 5 Infrastructuur 24

- Tabel 12 Netlengte per 31-12-2004
- Tabel 13 Netsamenstelling per 31-12-2004
- Figuur 13 Ontwikkeling lengte en samenstelling van het transport- en hoofdleidingnet 1994 - 2004

Bijlagen 26

- Bijlage 1 Voorzieningsgebieden en aangesloten gemeenten 2004
- Bijlage 2 Verklaring van tekens en definities
- Bijlage 3 Literatuur

Inleiding

De Waterleidingstatistiek is een jaarlijkse publicatie van VEWIN. De publicatie bevat basisgegevens over de drinkwatersector, bestemd voor de branche ter onderbouwing van beleid. Ook beoogt VEWIN met de Waterleidingstatistiek bij te dragen aan een transparante informatievoorziening over de watersector en worden de statistiekgegevens veel gebruikt voor het verstrekken van informatie aan derden, zoals aan ministeries, de Europese Unie, bedrijven, instellingen en consumenten.

Inzameling data

De meeste waterbedrijven nemen sinds 1997 vrijwillig deel aan de VEWIN-benchmark, waarmee de prestaties van de waterbedrijven op het gebied van de thema's waterkwaliteit, dienstverlening, milieu en financiën & efficiency transparant worden gemaakt.

Om de administratieve lastendruk van de waterbedrijven te verlichten, worden de data voor de Waterleidingstatistiek sinds het verslagjaar 2000 samen met die voor de benchmark ingezameld. Dit gebeurt met de benchmark-module *Financiën & Efficiency*. Voor de waterbedrijven die niet aan de vrijwillige VEWIN-benchmark deelnemen, wordt gebruik gemaakt van een aparte vragenlijst.

De Waterleidingstatistiek bevat verder enkele tabellen waarvan de data beschikbaar zijn via andere bronnen. Zo is het tarievenoverzicht (tabel 5) afkomstig uit de VEWIN-publicatie *Tarievenoverzicht Leidingwater per 1 januari 2004* en het overzicht van de componenten van het huishoudelijk watergebruik (tabel 6) uit de VEWIN/NIPO-rapportage *Het Watergebruik Thuis 2004*.

Opbouw van de publicatie

Voor de lezer die snel een overzicht wil hebben van de belangrijkste branchegegevens begint de publicatie met een samenvattende tabel. Daarna wordt een indeling gevolgd naar thema:

- *hoofdstuk 1*: waterbedrijven, voorzieningsgebieden en werkgelegenheid;
- *hoofdstuk 2*: waterproductie en ruwwaterbronnen;
- *hoofdstuk 3*: waterverkoop;
- *hoofdstuk 4*: financiële gegevens (financiële balans, investeringen en belastingen);
- *hoofdstuk 5*: infrastructuur.

Waterleidingstatistiek digitaal beschikbaar

De Waterleidingstatistiek is, zowel in het Nederlands als in het Engels, digitaal beschikbaar op www.vewin.nl.

Andere VEWIN-rapporten

Naast de Waterleidingstatistiek 2004 beschikt VEWIN ook over een aantal andere publicaties met informatie over de waterbedrijven, zoals:

- Jaarboek voor de Watersector in Nederland;
- Water in Zicht, Bedrijfsvergelijking in de Drinkwatersector (1997, 2000 en 2003);
- Tarievenoverzicht Leidingwater per 1 januari 2005 (en van eerdere jaren);
- CD-rom Statistiek Waterkwaliteit.

De uitgaven Water in Zicht en Tarievenoverzicht Leidingwater zijn als pdf-bestanden te downloaden van www.vewin.nl. Voor informatie over deze publicaties of bestellingen kunt u contact opnemen met VEWIN, telefoon (070) 41 44 750 of e-mail vewin@vewin.nl.

Samenvatting

	1994	1999	2003	2004
Algemeen				
aantal waterleidingbedrijven ¹⁾	37	28	17	16
werknemers in vte ²⁾	7.997	7.052	5.443	5.410
aansluitingen drinkwater (x 1000) ³⁾	5.961	6.655	7.287	7.343
% bemeterd	92	91	96	96
Productie (miljoen m³)				
<i>drinkwater</i>				
eigen productie	1.213	1.186	1.191	1.151
importsaldo en inkoop bij derden	8	4	4	5
<i>ander water</i>				
eigen productie ⁴⁾	51	68	56	54
importsaldo en inkoop bij derden	11	6	15	15
Afzet (miljoen m³)				
<i>drinkwater</i>				
kleingebruik	710	737	734	720
zakelijke markt	266	236	226	210
grootzakelijke markt ⁵⁾	179	162	173	169
totaal ⁶⁾	1.155	1.134	1.132	1.099
<i>niet in rekening gebracht ⁷⁾</i>				
<i>ander water ⁴⁾</i>	66	56	59	53
	61	74	71	69
Omzet (miljoen euro) ⁸⁾				
<i>drinkwater</i>				
kleingebruik	736	976	1.024	1.025
zakelijke markt	165	249	266	241
grootzakelijke markt ⁵⁾	101	155	171	171
totaal ⁶⁾	1.003	1.379	1.461	1.437
<i>ander water ⁴⁾</i>				
	21	29	29	31
Financiële aspecten (miljoen euro)				
investeringen	483	504	433	408
belastingen op water ⁹⁾	.	.	375	371
Infrastructuur				
transport- en hoofdleidingnet (x 1.000 km)	99	103	112	112
¹⁾ Inclusief Bronwaterleiding Doorn. ²⁾ Voltijds equivalenten: aantal werknemers eigen loonlijst teruggerekend naar volledige werkweek. ³⁾ Vanaf 2000 <i>administratieve</i> aansluitingen, daarvoor <i>technische</i> aansluitingen. Definities van technische en administratieve aansluitingen treft u aan in bijlage 2. ⁴⁾ Exclusief de productie / levering door dochter- en zusterbedrijven (in 2004 circa 70 miljoen m ³). ⁵⁾ Inclusief drinkwater dat onder niet-drinkwater contracten wordt geleverd. ⁶⁾ Exclusief onderlinge leveringen (<i>en gros</i>) en export. ⁷⁾ Hierbij moet gedacht worden aan lek- en spuiverliezen, bluswater en meetverschillen. ⁸⁾ Bestaat uit de opbrengsten van het variabele tarief, het vastrecht en/of het capaciteitstarief. Exclusief BTW en Belasting op Leidingwater. ⁹⁾ Zie voor uitsplitsing tabel 9.				

Hoofdstuk 1 De waterbedrijven

~ Algemeen

Van de waterbedrijven die eind 2004 in Nederland actief waren, wordt in tabel 1 een aantal algemene karakteristieken weergegeven. Figuur 1 geeft de bijbehorende voorzieningsgebieden weer.

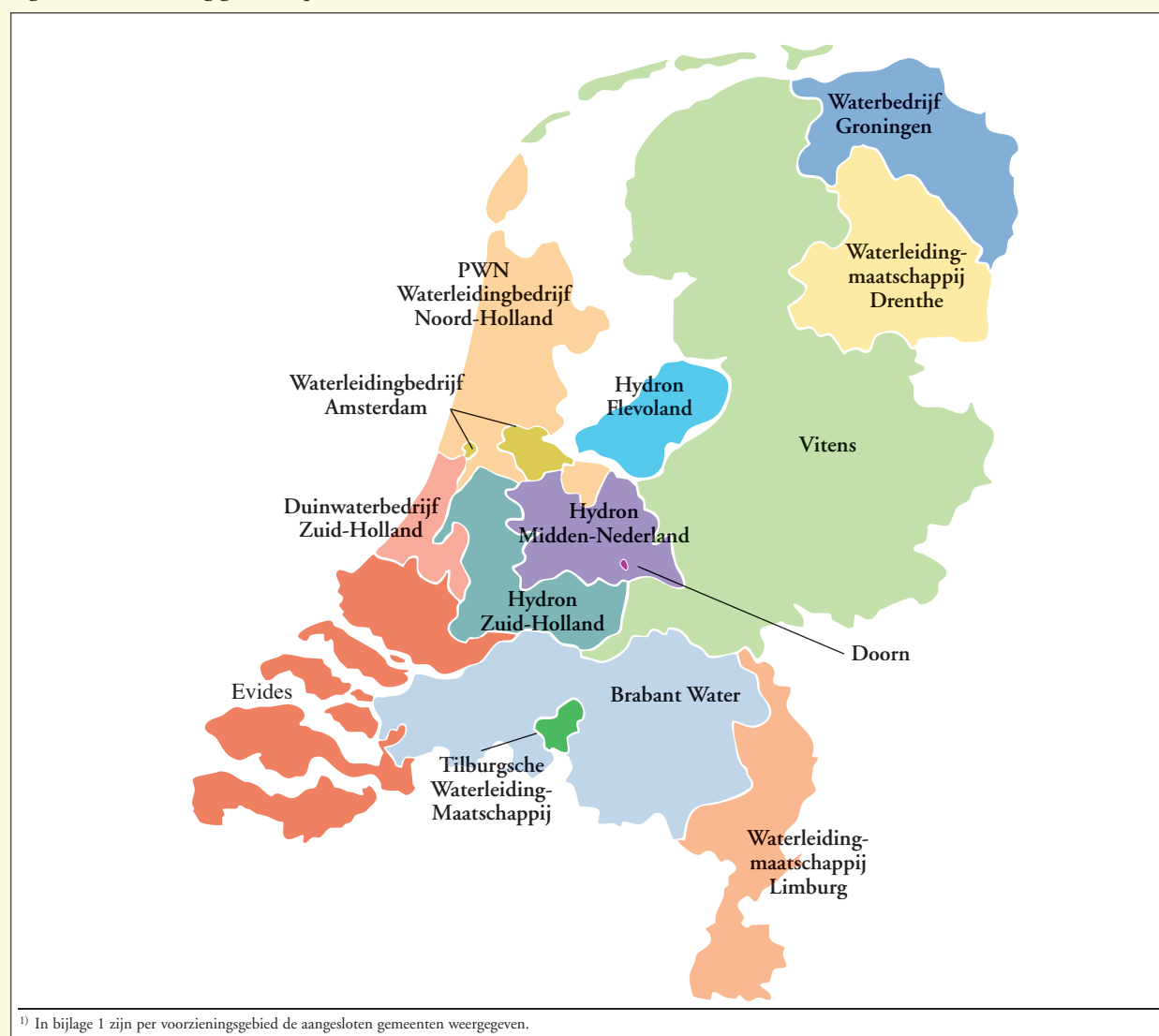
~ Rechtsvorm

Met uitzondering van Waterleidingbedrijf Amsterdam (gemeentelijk bedrijf) zijn alle huidige waterbedrijven naamloze vennootschappen met gemeenten en provincies als aandeelhouders. In het begin van het verslagjaar was ook nog Delta Drinkwater BV actief, een 100% dochter van multi-utility bedrijf Delta NV. Per 1 juli is de waterpoot van Delta NV (met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2004) gefuseerd met Waterbedrijf Europoort tot Evides NV.

~ Typologie

Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland en Waterwinningsbedrijf Brabantse Biesbosch distribueren zelf geen drinkwater, maar leveren gedeeltelijk gezuiverd water (*ander water*) aan collega waterbedrijven. Alle andere waterbedrijven produceren en distribueren zelf drinkwater en een aantal ook *ander water* (tabel 3).

Figuur 1 Voorzieningsgebieden per 31-12-2004 ¹⁾

¹⁾ In bijlage 1 zijn per voorzieningsgebied de aangesloten gemeenten weergegeven.

Tabel 1 Overzicht waterbedrijven per 31-12-2004 ¹⁾

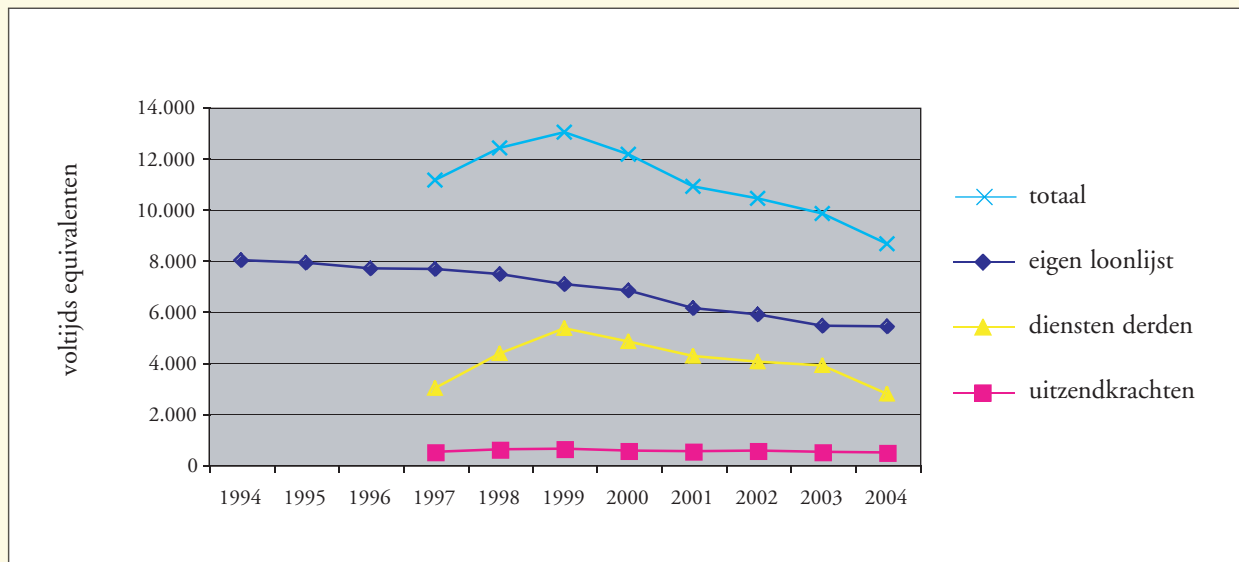
bedrijfsnaam	afkorting in deze publicatie	werk-nemers (vte) ²⁾	afzet in	admini-	inwoners
			voorzienings- gebied	stratieve aansluitingen	voorzienings- gebied
			<u>1.000 m³</u>	<u>x 1.000</u>	
Waterbedrijf Groningen	WBGR	220	43.173	271	575
Waterleidingmaatschappij Drenthe	WMD	169	29.070	189	431
Vitens	Vitens	1.033	241.480	1.614	3.810
PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland	PWN	531	102.878	709	1.617
Waterleidingbedrijf Amsterdam	WLB	542	67.148	476	887
Watertransportmaatschappij Rijn Kennemerland ³⁾	WRK	-	-	-	-
Duinwaterbedrijf Zuid-Holland	DZH	505	70.493	577	1.177
Evides ⁴⁾	Evides	508	167.326	968	1.952
Hydron Zuid-Holland	Hydron-ZH	219	47.359	318	743
Hydron Flevoland	Hydron-Fl	89	18.457	124	303
Hydron Midden-Nederland	Hydron-MN	382	74.635	551	1.190
Brabant Water	Brabant Water	702	151.904	941	2.177
Tilburgsche Waterleiding-Maatschappij	TWM	78	12.734	92	200
Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch ⁵⁾	WBB	-	-	-	-
Waterleidingmaatschappij Limburg	WML	433	72.734	513	1.136
Nederland		5.410	1.099.391	7.343	16.199

¹⁾ In aanvulling op het overzicht was in het verslagjaar ook de NV Bronwaterleiding Doorn actief. Van dit bedrijf, met een jaarlijkse drinkwaterafzet van ongeveer 1 miljoen m³, zijn in deze uitgave verder geen gegevens opgenomen.
²⁾ Voltijds equivalenten eigen loonlijst.
³⁾ Per 1 januari 2004 worden de activiteiten van WRK uitgevoerd door personeel van WLB en van PWN. WRK is zelf contracthouder en eigenaar gebleven.
⁴⁾ Per 1 juli 2004 zijn WBE en de waterpoot van Delta NV gefuseerd tot Evides NV. De fusie gaat met terugwerkende kracht in op 1 januari 2004.
⁵⁾ De exploitatie van WBB is per 1 januari 2004 voor 15 jaar overgenomen door WBE, thans Evides. WBB is zelf contracthouder en eigenaar gebleven.

~ *Werkgelegenheid*

In figuur 2 is de ontwikkeling weergegeven van de werkgelegenheid bij de waterbedrijven. Uit de figuur blijkt dat de watersector haar taken met steeds minder mensen uitvoert. Uitgedrukt in voltijds equivalenten (vte) is het personeel dat op loonlijsten van waterbedrijven staat de laatste 10 jaar teruggelopen van 7.997 werknemers in 1994 tot 5.410 in 2004 (-32,3%). Sinds 1999 loopt daarnaast ook de inkoop van diensten van derden fors terug. Omgerekend naar vte werden in 1999 voor 5.323 vte aan diensten van derden ingekocht tegen nog maar 2.769 in 2004 (-48%). Het aantal uitzendkrachten fluctueert sinds 1997 tussen de 475 en 627 vte.

Figuur 2 *Werkgelegenheid 1994 - 2004*

Hoofdstuk 2 Waterproductie

~ Waterbalans

Figuur 3 geeft de waterbalans van het jaar 2004 weer. In de balans zijn voor alle waterbedrijven samen de gewonnen, de geproduceerde en de geleverde hoeveelheden water terug te vinden. Ook de inkopen van derden (niet-waterbedrijven) en de import en export zijn opgenomen. De waterwinning is weergegeven per type ruwwaterbron en naar verwerkingsmethode (*directe verwerking en infiltratie*). De leveringen zijn onderverdeeld in leveringen aan te onderscheiden segmenten eindgebruikers en onderlinge leveringen (*levering en gros*).

In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de waterlevering. In dit hoofdstuk worden de waterwinning en de waterproductie nader belicht.

~ Waterwinning

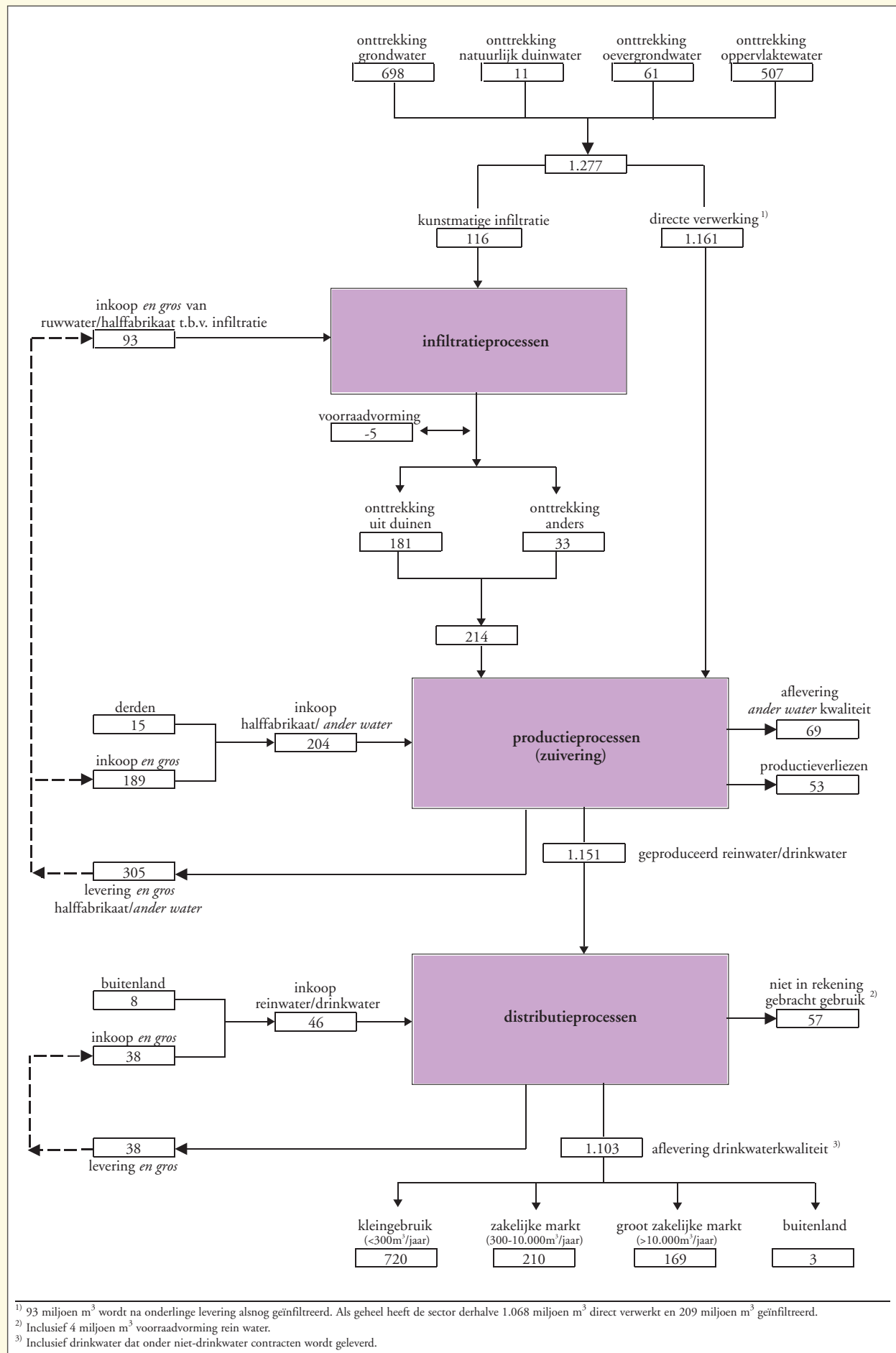
Bovenaan in de waterbalans is per type ruwwaterbron weergegeven hoeveel water voor het produceren van drinkwater en *ander water* wordt gewonnen. In tabel 2 worden deze cijfers per waterbedrijf gespecificeerd en in figuur 4 wordt de waterwinning vanaf 1994 weergegeven. Het gebruik van oppervlaktewater is de laatste tien jaar met 4,1 procentpunten toegenomen tot een aandeel van 39,7% in 2004. Tegelijkertijd daalde het gebruik van (oever)grondwater met 2,8 procentpunten tot een aandeel van 59,4% en het gebruik van natuurlijk duinwater met 1,3 procentpunten tot een aandeel van 0,9%.

~ Waterproductie

De geproduceerde hoeveelheden drink- en *ander water* zijn in tabel 3 per waterbedrijf weergegeven. De ontwikkeling van de productieomvang over de afgelopen tien jaar is weergegeven in figuur 5. De waterbedrijven produceerden in 2004 gezamenlijk 1.151 miljoen m³ drinkwater. De productie is daarmee 61 miljoen m³ lager dan het productieniveau van 10 jaar geleden (-5,1%). Ten opzichte van 2003 is sprake van een daling van 1.191 naar 1.151 miljoen m³. De forse daling t.o.v. vorig jaar hangt samen met de extreem warme en droge zomer van 2003, waardoor het watergebruik in het vorig jaar uitzonderlijk hoog was.

Ander water is water dat niet van drinkwaterkwaliteit is. Meestal gaat het om toepassingen waarvoor een minder vergaande zuivering volstaat (bijvoorbeeld bepaalde soorten proceswater), maar het kan ook gaan om specifieke toepassingen waarvoor juist een verdergaande zuivering nodig is (b.v. demi-water). De productie van dit *ander water* bedroeg in 2004 54 miljoen m³, 2,6% minder dan in 2003. In figuur 6 is af te lezen dat de productie daarmee ongeveer evenhoog is als in 1994. Overigens heeft een aantal drinkwaterbedrijven sinds de beginjaren negentig de activiteiten m.b.t. *ander water* ondergebracht in dochter- en zusterondernemingen. In 2004 werd door deze dochter- en zusterondernemingen nog eens 70 miljoen m³ voor de Nederlandse markt geproduceerd.

Figuur 3 Waterbalans 2004 (in miljoen m³)

Tabel 2 Waterwinning 2004

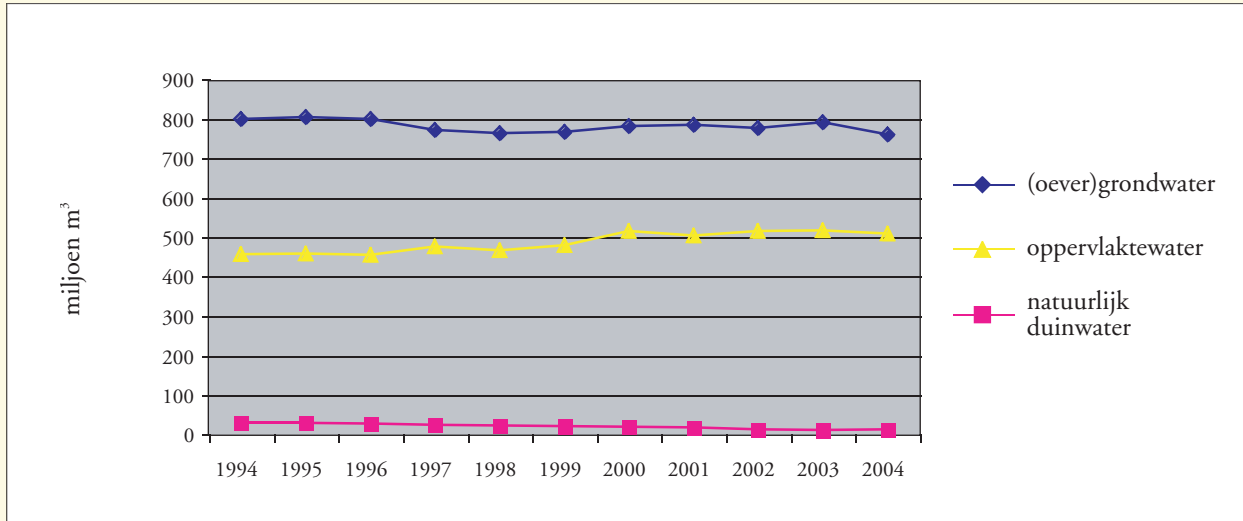
bedrijf	grondwater	oevergrondwater	natuurlijk duinwater	oppervlaktewater	totaal
	<i>miljoen m³</i>				
WBGR	41	-	-	21	61
WMD	31	-	-	-	31
Vitens	260	-	1	-	260
PWN	5	-	0	26	31
WLB	-	-	10	28	38
WRK	-	-	-	150	150
DZH	-	-	-	74	74
Evides	20	-	-	7	27
Hydron-ZH	5	43	-	-	48
Hydron-Fl	28	-	-	-	28
Hydron-MN	73	-	-	-	73
Brabant Water	166	1	-	-	167
TWM	13	-	-	0	13
WBB	-	-	-	203	203
WML	57	17	-	-	74
Nederland	698	61	11	507	1.277

Tabel 3 Waterproductie 2004

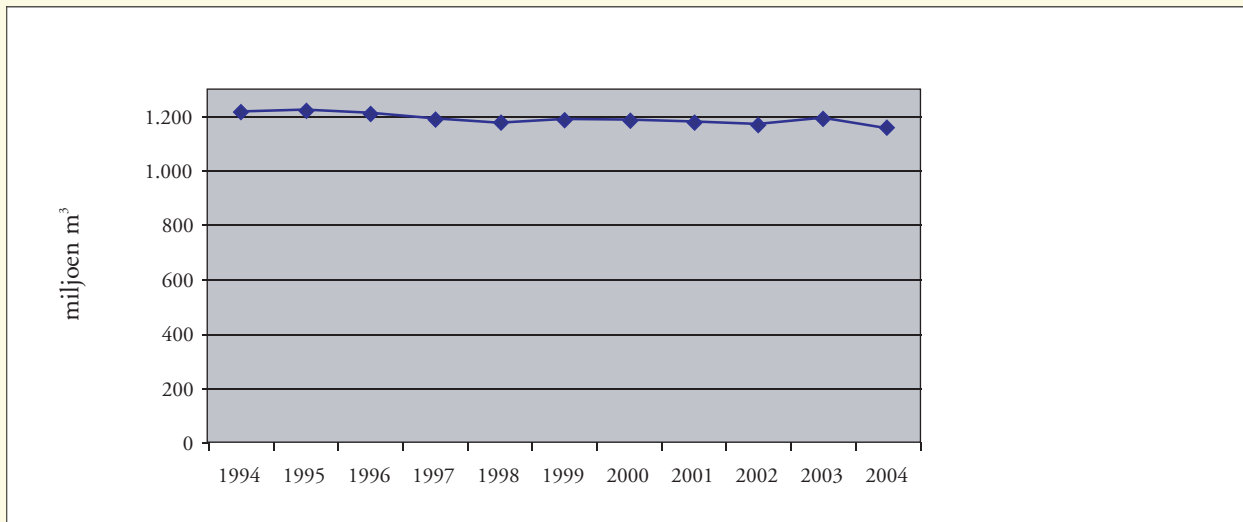
bedrijf	drinkwater	ander water ¹⁾	totaal
	<i>miljoen m³</i>		
WBGR	47	13	61
WMD	30	-	30
Vitens	253	-	253
PWN	89	-	89
WLB	89	1	90
WRK	-	150	150
DZH	77	0	77
Evides	177	-	177
Hydron-ZH	46	-	46
Hydron-Fl	20	9	28
Hydron-MN	77	-	77
Brabant Water	162	3	165
TWM	13	-	13
WBB	-	184	184
WML	72	-	72
Nederland totaal	1.151	359	1.511
<i>en gros geleverd ander water</i>		305	305
<i>netto productie</i>	1.151	54	1.205

¹⁾ Exclusief de productie door dochter- en zusterondernemingen (in 2004 circa 70 miljoen m³).

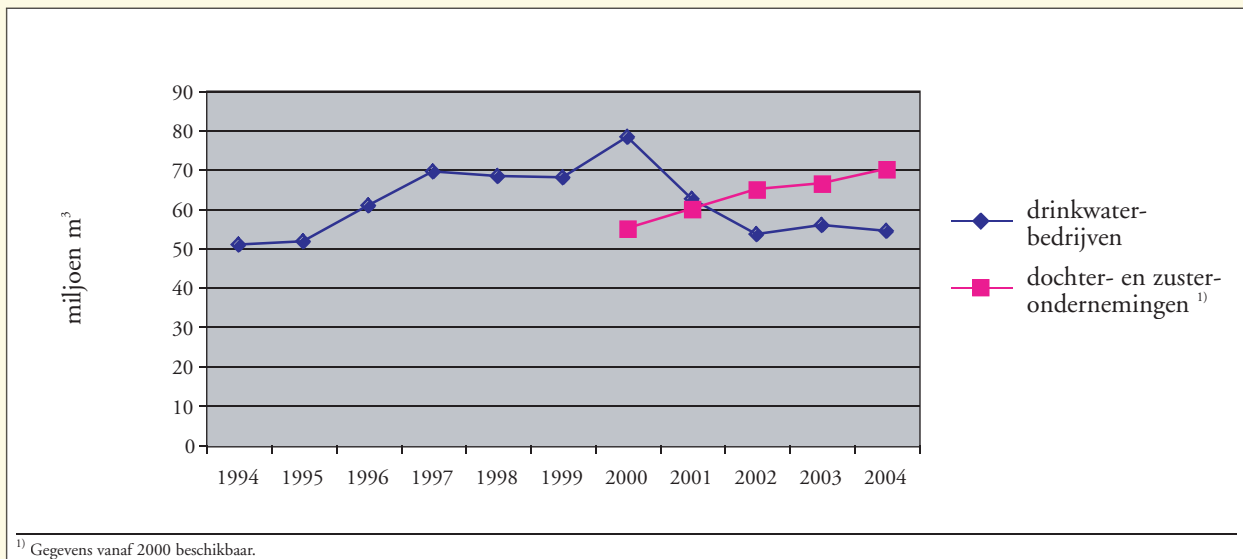
Figuur 4 Waterwinning 1994 - 2004

Figuur 5 Productie van drinkwater 1994 - 2004

Figuur 6 Productie van ander water 1994 - 2004

¹⁾ Gegevens vanaf 2000 beschikbaar.

Hoofdstuk 3 Waterverkoop

~ Waterverkoop 2004

In de waterbalans 2004 (figuur 3) werd op landelijk niveau de afzet van drinkwater en *ander water* al weergegeven. In dit hoofdstuk wordt de waterverkoop nogmaals weergegeven, maar nu met de bij de afzet behorende omzet en de aantallen aansluitingen. Deze gegevens zijn samengevat in tabel 4. Daarbij zijn voor de verschillende afnemersgroepen ook enkele afgeleide kengetallen weergegeven, zoals de gemiddelde afzet per aansluiting en de gemiddelde prijs per m³.

Tabel 4 Samenvatting waterverkoop 2004

	aansluitingen ¹⁾	afzet	gemiddelde afzet per aansluiting	omzet ²⁾	gemiddelde prijs ²⁾
		miljoen m ³	m ³ /aansluiting	miljoen euro	euro/m ³
Drinkwater					
<i>Eindafnemers</i>	7.343.018	1.099	150	1.437	1,31
kleingebruik	7.061.918	720	102	1.025	1,42
zakelijk	275.830	210	761	241	1,15
groot zakelijk ³⁾	5.270	169	32.114	171	1,01
<i>En gros</i>	.	38	.	22	0,59
<i>Export</i>	.	3	.	.	.
Ander water					
<i>Eindafnemers</i> ⁴⁾	328	69	211.240	31	0,45
<i>En gros</i>	.	305	.	35	0,12
<i>Export</i>	-	-	-	-	-
Totaal					
<i>Eindafnemers</i>	7.343.346	1.169	159	1.468	1,26
<i>En gros</i>	.	343	.	57	0,17
<i>Export</i>	.	3	.	.	.

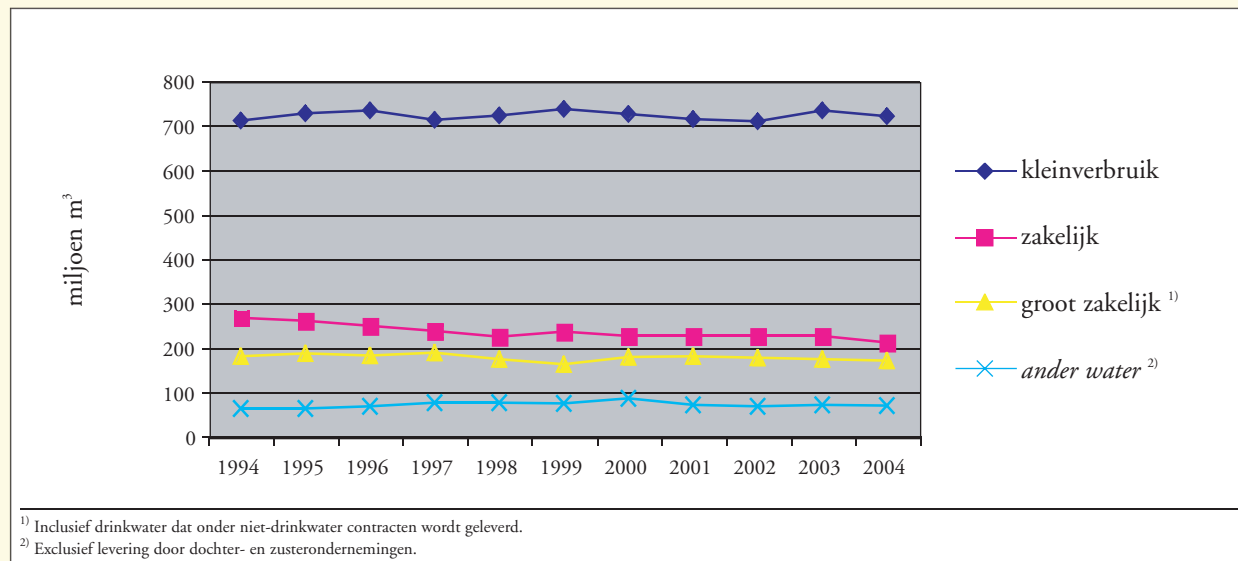
¹⁾ Voor drinkwater gaat het hier om administratieve aansluitingen, voor *ander water* gaat het hier om technische aansluitingen.
²⁾ Bestaat uit vergoedingen voor het variabele tarief, vastrecht en/of de beschikbaar gestelde capaciteit. Exclusief BTW en Belasting op Leidingwater.
³⁾ Inclusief drinkwater dat onder niet-drinkwater contracten (b.v. industriewater) wordt geleverd.
⁴⁾ Exclusief verkoop door dochter- en zusterondernemingen (circa 70 miljoen m³).

~ Ontwikkeling van de afzet

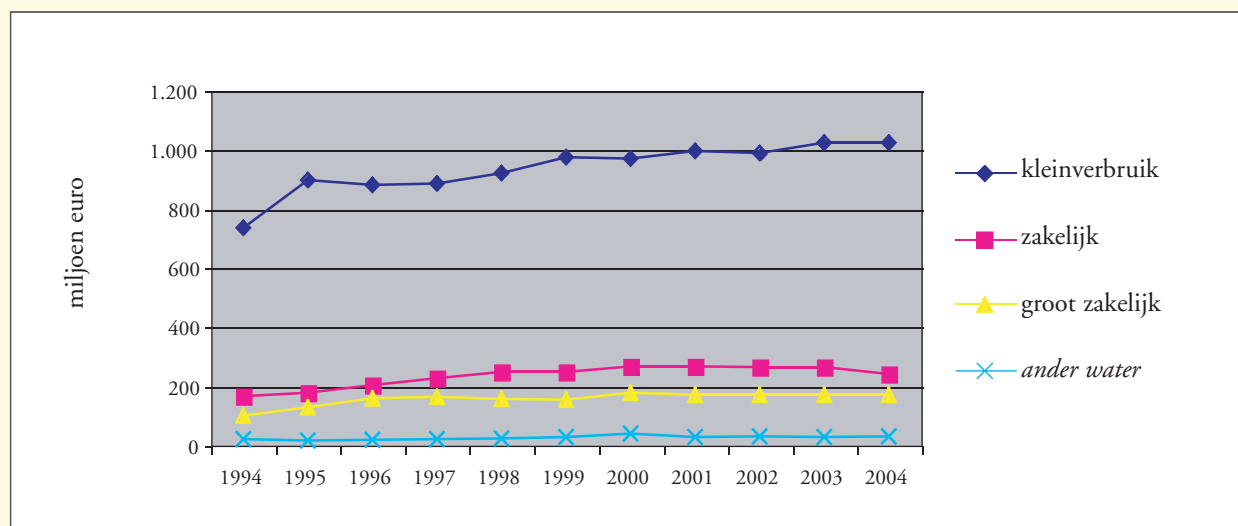
In de vorige eeuw is de drinkwaterafzet in Nederland sterk toegenomen: van ca 300 miljoen m³ in 1950 tot 1.166 miljoen m³ in 1990. Tussen 1990 en 1995 bleef het afzetniveau vervolgens min of meer constant, om daarna langzaam terug te lopen tot een niveau van 1.099 miljoen m³ in 2004. Een uitzondering op deze trend was de verhoogde drinkwaterafzet in 2003 (1.132 miljoen m³), veroorzaakt door een extreem warme en droge zomer waardoor in dat jaar met name huishoudens extra water afnamen. In figuur 7 is voor de te onderscheiden afnemersgroepen de ontwikkeling van de afzet van water over de laatste tien jaar weergegeven. Daarin is te zien dat afzetsdaling vooral plaatsvond in het klein zakelijk segment. Dit wordt onder meer veroorzaakt door omschakeling naar eigen winningen en inkrimping van de veestapel.

De afzet van *ander water* nam in 2004 met 2 miljoen af tot 69 miljoen m³ (-2%). Ten opzichte van 1994 is de *ander water* afzet met 8 miljoen m³ (+13%) toegenomen. Daarnaast werd in 2004 nog eens ca 70 miljoen m³ *ander water* op de Nederlandse markt verkocht door dochter- en zusterondernemingen van de waterbedrijven.

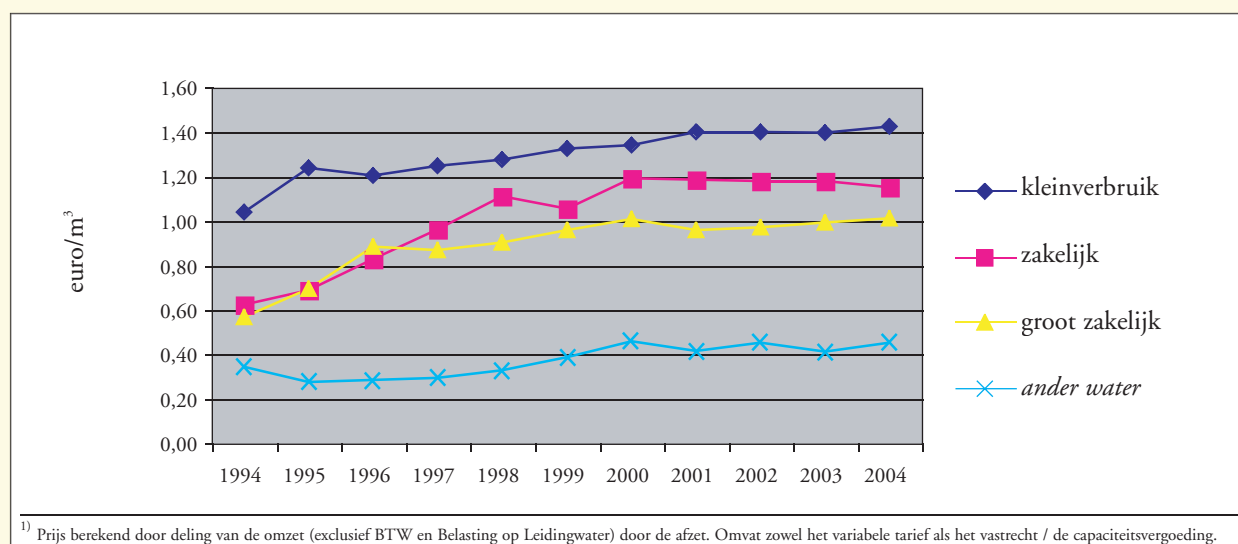
Figuur 7 Afzet eigen voorzieningsgebied 1994 - 2004

Figuur 8 Omzet eigen voorzieningsgebied 1994 - 2004

Figuur 9 Drinkwaterprijs naar gebruikersgroep 1994 - 2004¹⁾

~ *Ontwikkeling van de omzet en de prijzen*

In figuur 8 is voor de te onderscheiden afnemersgroepen de ontwikkeling van de omzet van de waterlevering weergegeven. De gezamenlijke omzet van drink- en *ander water* is gestegen van 1.024 miljoen euro in 1994 tot 1.468 miljoen euro in 2004. Uit de omzet en de afzet zijn voor de onderscheiden afnemersgroepen de gemiddelde prijzen berekend en weergegeven in figuur 9.

De prijzen naar huishoudens en grootzakelijke afnemers stegen in 2004 beide met € 0,02 per kubieke meter naar resp. € 1,42/m³ en € 1,01/m³, de prijs voor klein zakelijke afnemers daalde met € 0,03/m³ naar € 1,15/m³. Gemiddeld voor alle gebruikersgroepen samen steeg de prijs met € 0,02 naar € 1,31 per kubieke meter (+1,3%). De prijs van *ander water* steeg van € 0,41 naar € 0,45 per kubieke meter (+10%).

Bezien over het laatste decennium is de gemiddelde drinkwaterprijs per m³ (voor alle gebruikersgroepen samen) gestegen van € 0,87 in 1994 naar € 1,31 in 2004 (+50%) en de prijs van *ander water* van € 0,34 naar € 0,45 (+32%).

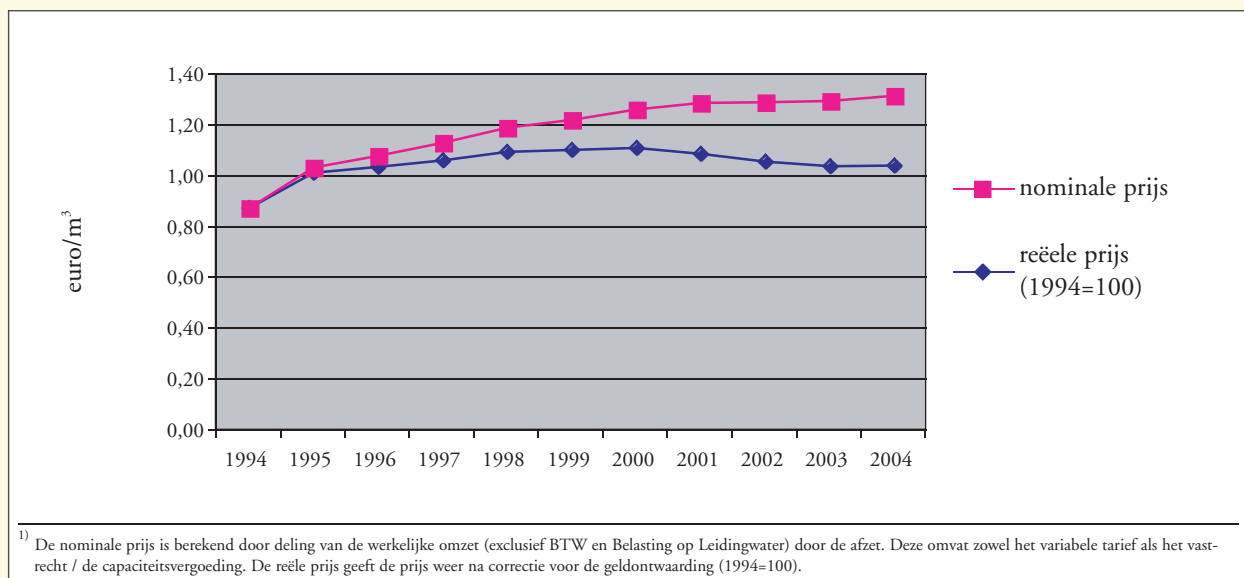
In figuur 10 is voor drinkwater deze prijsontwikkeling afgezet tegen de reële prijsontwikkeling, waarbij de reële drinkwaterprijs wordt uitgedrukt in het algemeen prijsniveau van 1994. De stijging van de consumentenprijsindex sindsdien bedraagt 26,5%. De reële drinkwaterprijs 2004 bedraagt derhalve (1,31*100/126,5=) € 1,04/m³. Van de 44 cent stijging van de drinkwaterprijs tussen 1994 en 2004 wordt derhalve (€ 1,31 minus € 1,04 =) 27 cent verklaard door algemene geldontwaarding. De overige prijsstijging wordt grotendeels verklaard door de in 1995 ingevoerde grondwaterbelasting (€ 0,12/m³, zie tabel 9).

Sinds de invoering van de VEWIN-benchmark (peiljaar 1997, € 1,12 /m³) is de gemiddelde drinkwaterprijs minder gestegen (+16%) dan de consumentenprijsindex (+19%). Meer informatie over de VEWIN benchmark kunt u bekijken in het rapport *Water in Zicht 2003*.

~ *Tarieven*

Gemiddeld genomen bestond de waterrekening voor huishoudens in 2004 voor ongeveer driekwart uit een tarief per kubieke meter geleverd water (variabel tarief) en voor een kwart uit vastrecht (vast bedrag per jaar). Er was één bedrijf dat voor huishoudens een volledig variabel tarief hanteerde. In tabel 5 zijn de drinkwatertarieven per voorzieningsgebied weergegeven, afkomstig van de VEWIN-publicatie *Tarievenoverzicht Leidingwater per 1 januari 2004*. De uitkomst in de kolom *totaal per m³* is berekend met

Figuur 10 Gemiddelde drinkwaterprijs (nominaal en reël) 1994 - 2004¹⁾

Tabel 5 Tarieven drinkwater huishoudens naar deelgebied 2004¹⁾

bedrijf	vastrecht	variabel tarief	totaal per m ³ 2)
	<i>euro</i>		
WBGR			
Provincie	11,40	0,99 ³⁾	1,01
Stad	18,36	1,17 ⁴⁾	1,24
WMD	37,25	0,90	1,25
Vitens			
Friesland	30,00	1,10	1,39
Overijssel	18,64	1,16	1,34
Gelderland			
Arnhem, Nijmegen, Apeldoorn enz.	28,00	0,99	1,25
Overige gemeenten	19,73	1,12	1,31
PWN	40,57	1,24	1,62
WLB			
Algemeen	38,88	1,28	1,65
Amstelveen	23,40	1,28	1,50
DZH			
Algemeen	41,20	1,29	1,68
Den Haag	57,45	1,29	1,84
Leiden	71,55	1,29	1,97
Warmond	49,50	1,29	1,76
Rijnwoude	46,76	1,29	1,74
Leidschendam-Voorburg	47,17	1,29	1,74
Evides			
Voormalig WBE-gebied	62,88	1,00	1,60
Voormalig DELTA-gebied	50,28	1,10	1,58
Putte, Ossedrecht, Woensdrecht enz.	43,80	0,86	1,28
Hydron-ZH	69,94	1,25	1,92
Hydron-Fl	-	1,30	1,30
Hydron-MN	23,64	0,97	1,20
Brabant Water			
Algemeen	38,40	0,86	1,22
Baarle Hertog	38,40	1,22 ⁵⁾	1,18
TWM			
Tilburg	30,72	0,90	1,19
Goirle	30,72	0,88	1,17
WML			
Algemeen	15,90	1,37	1,52
Maastricht	19,06	1,37	1,55

¹⁾ Bemeterde woningen. Exclusief Belasting op Leidingwater (€ 0,144/m³) en 6% BTW, inclusief grondwaterbelasting.

Vastrecht inclusief precario, meterhuur en evt. toeslag openbare brandblusvoorziening.

²⁾ De totaalprijs per m³ voor een gemiddeld gezin van 2,28 personen (CBS, 2004) en een gemiddeld gebruik per persoon van 46 m³ per jaar (VEWIN/NIPO, 2004). Berekening: (vastrecht + 2,28 x 46 x variabel tarief) / (2,28 x 46).

³⁾ Tot en met 9 m³ per aansluiting nihil, boven 9 m³ € 0,99.

⁴⁾ Tot en met 9 m³ per aansluiting nihil, boven 9 m³ € 1,17.

⁵⁾ Tot en met 15 m³ per persoon nihil, boven 15 m³ € 1,215.

behelp van het vastrecht en het variabele tarief en geeft de gemiddelde drinkwaterprijs per m³ weer voor een standaard gezin (2,28 personen) en een gemiddeld gebruik (46 m³ per persoon per jaar).

Na de fusies die in de watersector hebben plaatsgevonden, zijn veel bedrijven nog bezig met harmonisatie van de tarieven in de verschillende deelgebieden. Verschillen tussen tarieven in deelgebieden van waterbedrijven worden behalve door consolidaties ook veroorzaakt doordat sommige gemeenten leiding- en concessievergoedingen (precario) heffen, welke door het waterbedrijf worden doorberekend aan de inwoners van de desbetreffende gemeenten. In tabel 5 zijn deze heffingen verdisconteerd in het vastrecht.

~ *Huishoudelijk drinkwatergebruik naar toepassing*

VEWIN laat elke drie jaar een onderzoek onder de Nederlandse huishoudens uitvoeren naar de hoeveelheid en toepassing van het watergebruik thuis. In tabel 6 zijn de belangrijkste uitkomsten weergegeven van het in 2004 gehouden onderzoek. De belangrijkste toepassingen van het drinkwater in huis zijn de douche (35%), het toilet (29%) en de wasmachine (15%). Het hoofdelijk huishoudelijk watergebruik is tussen 1995 tot 2004 ongeveer 10% gedaald. De daling wordt vooral veroorzaakt door de steeds verdergaande invoering in woningen van zuinige toiletten en wasmachines.

Het effect van de daling van het hoofdelijk gebruik op de drinkwaterafzet wordt tot heden grotendeels gecompenseerd door een toename van de bevolking.

Tabel 6 Huishoudelijk drinkwatergebruik naar toepassing 1995 - 2004

	1995	1998	2001	2004 ¹⁾
	<i>liter/persoon,dag</i>			
bad	9,0	6,7	3,7	2,8
douche	38,3	39,7	42,0	43,7
wastafel	4,2	5,1	5,2	5,1
toiletspoeling	39,0	36,2	34,8	35,8 ¹⁾
kleding wassen, hand	2,1	2,1	1,8	1,5
kleding wassen, machine	25,5	23,2	22,8	18,0
afwassen, hand	4,9	3,8	3,6	3,9
afwassen, machine	0,9	1,9	2,4	3,0
voedselbereiding	2,0	1,7	1,6	1,8
koffie, thee en water drinken	1,5	1,5	1,5	1,6
overig	6,7	6,1	6,7	6,4
totaal	134,1	127,9	126,2	123,8

¹⁾ In 2004 is in de berekening voor het eerst rekening gehouden met de mate waarin aanwezige spoelonderbrekers op toiletten daadwerkelijk worden gebruikt. Dat bleek in 69% het geval. Indien ook de cijfers van 1995, 1998 en 2001 hiervoor worden gecorrigeerd, komt het watergebruik via het toilet in die jaren resp. ongeveer 3, 4 en 4,5 liter per persoon hoger uit.

Hoofdstuk 4 Financiële gegevens

In hoofdstuk 3 is uitgebreid stilgestaan bij de omzet van het geleverde water. In dit hoofdstuk komen de financiële balans, de investeringen en de belastingen aan de orde.

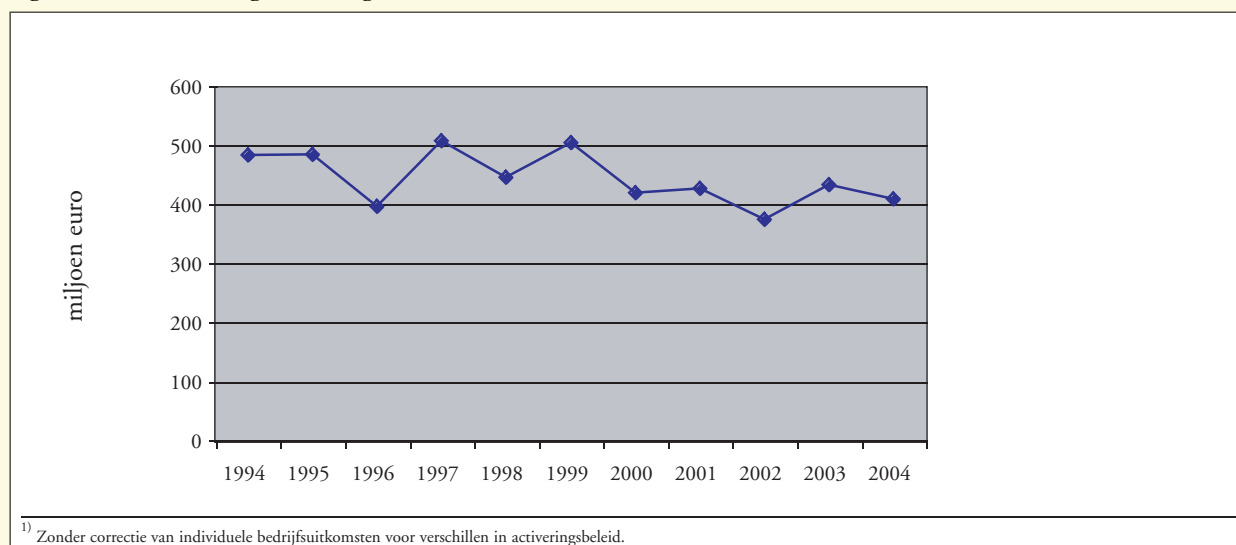
~ Financiële balans

In tabel 7 wordt de financiële balans van de watersector weergegeven. De balans is tot stand gekomen door aggregatie van de individuele opgaven van de waterbedrijven, die vrijwel allemaal het waarderingssysteem van historische kostprijzen toepassen. De totale balanswaarde eind 2004 bedraagt 6,0 miljard euro. Hiervan is 1,4 miljard (23,4%) gefinancierd met eigen vermogen, 3,8 miljard (63,3%) met vreemd vermogen en 0,8 miljard (13,3%) met overig kapitaal (bijdragen derden en voorzieningen).

Tabel 7 Financiële balans per 31-12-2004 (in miljoen euro)

Activa		Passiva	
<i>vaste activa</i>		<i>eigen vermogen</i>	
- materiële vaste activa	5.548	- aandelenkapitaal	37
- immateriële vaste activa	25	- reserves	1.368
- financiële vaste activa	102	<i>overig kapitaal</i>	
- totaal	5.675	- bijdragen derden	588
		- voorzieningen	212
<i>vlottende activa</i>		<i>lang vreemd vermogen</i>	
- voorraden	19		2.796
- vorderingen/debiteuren	284	<i>kort vreemd vermogen</i>	
- liquide middelen/kas	25	- leningen	456
- totaal	328	- crediteuren	161
		- voorschotten	28
		- overig	357
		- totaal	1.002
totaal	6.003	totaal	6.003

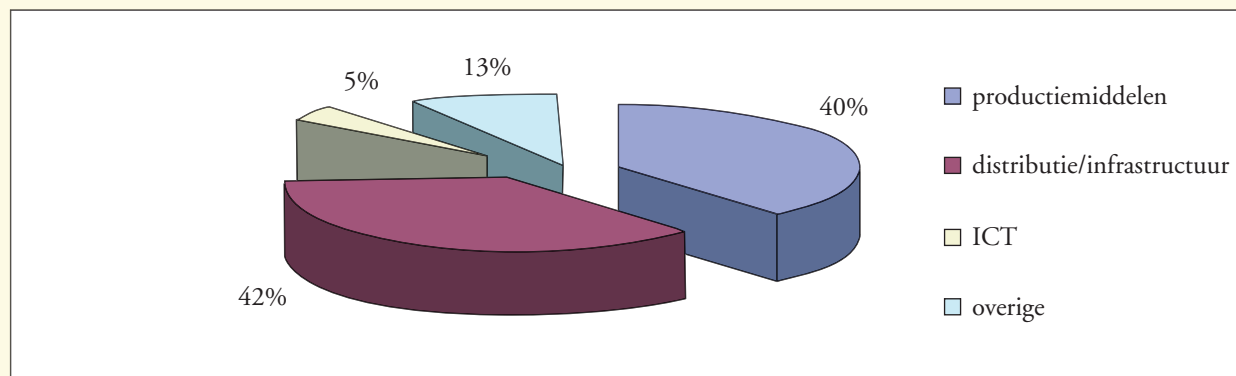
Figuur 11 Ontwikkeling investeringsniveau 1994 - 2004 ¹⁾

~ *Investerings*

De ontwikkeling van het investeringsniveau van de waterbedrijven is weergegeven in figuur 11. Het investeringsniveau is in de loop van de laatste 10 jaar afgenomen van 483 miljoen euro in 1994 naar 408 miljoen euro in 2004 (-15%). Van de investeringen in 2004 werd 42% geïnvesteerd in distributieprocessen, 40% in productieprocessen en 5% in informatie- en communicatietechnologie.

Figuur 12 Investerings naar proces 2004

~ *Belastingen*

Tabel 8 geeft de tariefontwikkeling van de landelijke grondwaterbelasting en de Belasting op Leidingwater weer. Beide belastingen zijn gebaseerd op de Wet Belastingen op Milieugrondslag.

Behalve de in de tabel opgenomen belastingen hebben de waterbedrijven te maken met provinciale grondwaterheffingen, welke variëren per provincie, leiding- en concessievergoedingen en BTW (6%). De leiding- en concessievergoedingen variëren per gemeente en worden maar in een beperkt aantal gemeenten geheven.

Tabel 8 Waterbelastingen ingevolge de Wet Belastingen op Milieugrondslag, 1995 - 2004

	1995 t/m 1998	1999	2000	2002	2003	2004
	<i>euro-cent/m³</i>					
<i>Grondwaterbelasting</i>						
normaal tarief	15,4	15,8	16,0	16,82	17,43	17,85
infiltratiekorting ¹⁾	12,7	13,2	13,4	14,09	14,6	14,95
<i>Belasting op Leidingwater</i> ²⁾			12,9	13,6	14,1	14,4

¹⁾ Korting op normaal tarief bij voorafgaande infiltratie (WBm artikel 6).
²⁾ In het kader van de WBm wordt onder leidingwater verstaan water dat door een drinkwaterbedrijf of een afzonderlijke voorziening aan derden ter beschikking wordt gesteld, al dan niet van drinkwaterkwaliteit. De belasting wordt geheven over de levering van de eerste 300 m³.

De gemiddelde belastingdruk die uitgaat van de provinciale grondwaterheffingen en de leiding- en concessievergoedingen is bepaald door de betaalde belastingbedragen te delen door de totale drinkwaterafzet aan eindafnemers (1.099 miljoen m³, zie tabel 4). In tabel 9 worden de uitkomsten hiervan, samen met de andere belastingen, weergegeven. Gespreid over de totale drinkwaterafzet aan eindafnemers komt de provinciale grondwaterheffing uit op 1,1 euro-cent/m³ en de leiding- en concessievergoedingen op 0,8 euro-cent/m³.

Uit tabel 9 blijkt dat de totale belastingdruk op water in 2004 371 miljoen euro bedroeg, waarvan 364 miljoen euro toewijsbaar is aan drinkwater. Dat is € 0,33 per m³ afgeleverd drinkwater. De belastingen op drinkwater bestaan voor 155 miljoen euro (€ 0,14/m³) uit kostprijsverhogende belastingen en voor 209 miljoen euro (€ 0,19/m³) uit Belasting op Leidingwater en BTW. Belasting op Leidingwater en BTW worden door de waterbedrijven namens de overheid geïnd bij de afnemers, maar maken geen onderdeel uit van hun omzet.

Tabel 9 Belastingen 2004

	totale heffing	aandeel drinkwater ¹⁾	
		heffing	heffing per m ³ ²⁾
	<u>miljoen euro</u>		<u>euro/m³</u>
directe belastingen (kostprijsverhogend)			
grondwaterbelasting	138	134	0,12
provinciale grondwaterheffing	13	12	0,01
leiding- en concessievergoedingen (precario)	9	8	0,01
totaal	160	155	0,14
indirecte belastingen			
Belasting op Leidingwater ³⁾	116	116	0,11
BTW over de omzet water ⁴⁾	88	86	0,08
BTW over Belasting op Leidingwater ⁵⁾	7	7	0,01
totaal	211	209	0,19
totaal	371	364	0,33

¹⁾ Het aandeel drinkwater is berekend. Bij de berekening van de directe belastingen is gebruik gemaakt van de uitkomsten van de benchmark 2004, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen drinkwateractiviteiten en niet-drinkwateractiviteiten. Het aandeel van de drinkwateractiviteiten in de belastingen bedraagt voor de grondwaterbelasting 97,0%, voor de provinciale grondwaterheffing 96,6 % en voor de leiding- en concessievergoedingen 95,8%. De berekening van de indirecte belastingen op drinkwater blijkt uit de voetnoten 3 t/m 5.

²⁾ De in de voorgaande kolom berekende belasting op drinkwater gedeeld door de drinkwaterafzet aan eindafnemers (1.099 miljoen m³)

³⁾ Heffing als volgt geschat: afzet drinkwater kleinverbruik x tarief Belasting op Leidingwater (0,144 euro/m³) + aantal zakelijke en grootzakelijke administratieve aansluitingen drinkwater x 300 m³ x tarief Belasting op Leidingwater + (tbv kolom "totale heffing") aantal aansluitingen *ander water* x 300 m³ x tarief Belasting op Leidingwater.

⁴⁾ Als volgt berekend: omzet water eigen voorzieningsgebied x 6%, resp. omzet drinkwater eigen voorzieningsgebied x 6%.

⁵⁾ Als volgt berekend: eerder berekende Belasting op Leidingwater x 6% (ook over de Belasting op Leidingwater wordt BTW geheven).

In tabel 10 wordt het effect van de belastingen in kaart gebracht op de gemiddelde Nederlandse drinkwaterprijs. Het drinkwatertarief (€ 1,31/m³) bestaat voor bijna 11% uit belastingen (€ 0,14/m³) en de totaalprijs (1,50/m³ inclusief BTW en Belasting op Leidingwater) voor 22% (€ 0,33/m³).

Tabel 10 Gemiddelde drinkwaterprijs Nederland 2004

	<u>euro/m³</u>	<u>aandeel in totaalprijs</u>
vergoeding voor het waterbedrijf	1,17	78,0%
kostprijsverhogende belastingen	<u>0,14</u>	9,3%
<i>gemiddeld tarief</i>	<i>1,31</i>	
Belasting op Leidingwater en BTW	<u>0,19</u>	12,7%
<i>totaalprijs voor afnemer</i>	<i>1,50</i>	

Tabel 11 geeft de opbouw weer van de gemiddelde drinkwaterprijs voor alleen het segment kleingebruik. Kleingebruikers (afname < 300 m³) betalen over het gehele watergebruik de Belasting op Leidingwater, waardoor de belastingdruk voor deze gebruikersgroep (€ 0,38/m³) wat hoger uitvalt dan de gemiddelde belastingdruk van alle afnemersgroepen in Nederland samen (€ 0,33/m³).

Tabel 11 Gemiddelde drinkwaterprijs kleingebruik 2004

	<i>euro/m³</i>	<i>aandeel in totaalprijs</i>
vergoeding voor het waterbedrijf	1,28	77,2%
kostprijsverhogende belastingen	<u>0,14</u>	8,5%
<i>gemiddeld tarief</i>	<i>1,42</i>	
Belasting op Leidingwater en BTW ¹⁾	<u>0,24</u>	14,3%
<i>totaalprijs voor afnemer</i>	<u>1,66</u>	

¹⁾ € 0,144 + 6% BTW over (€ 1,42 + € 0,144)

Hoofdstuk 5 Infrastructuur

De tabellen 12 en 13 geven een overzicht van de lengte en de samenstelling van het transport- en hoofdleidingnet per 31 december 2004. De ontwikkeling van de netlengte en de meest toegepaste materialen asbestcement, PVC en gietijzer wordt in figuur 13 weergegeven. Alle andere materialen zijn daarbij samen weergegeven onder 'overig'.

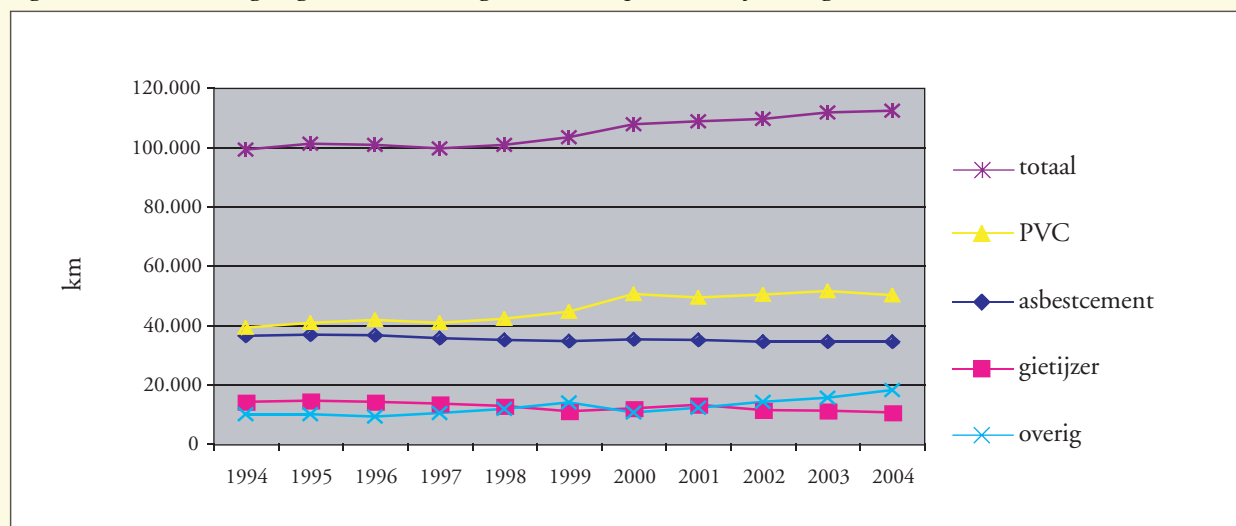
Tabel 12 Netlengte per 31-12-2004

bedrijf	netlengte
	kilometer
WBGR	4.713
WMD	4.175
Vitens	35.124
PWN	9.651
WLB	2.691
WRK	332
DZH	4.446
Evides	12.344
Hydron-ZH	4.062
Hydron-Fl	2.234
Hydron-MN	6.284
Brabant Water	16.736
TWM	811
WBB	25
WML	8.520
Nederland	112.147

Tabel 13 Netsamenstelling per 31-12-2004

materiaal	netlengte
	kilometer
asbestcement	34.084
gietijzer	10.360
nodulair gietijzer	2.744
staal	2.730
beton	991
PVC	49.778
polyetheen (PE)	7.299
met glasvezel versterkt kunststof	40
overig	4.121
Nederland	112.147

Figuur 13 Ontwikkeling lengte en samenstelling van het transport- en hoofdleidingnet 1994 - 2004

Bijlage 1

VOORZIENINGSGEBIEDEN EN AANGESLOTEN GEMEENTEN 2004

Waterbedrijf Groningen

Alle Groningse gemeenten en de Drentse gemeente Tynaarlo (Eelde-Paterswolde).

Waterleidingmaatschappij Drenthe

Aa en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen, Midden-Drenthe, Noorderveld, Westerveld (gedeeltelijk), Tynaarlo (gedeeltelijk) en Meppel (buitengebied). Voorziet een aantal percelen in Leek, Veendam en Hoogezand/Sappemeer.

Vitens

Provincies Friesland, Gelderland, Overijssel, de Noordoostpolder en de Drentse gemeenten Meppel en Westerveld (gedeeltelijk).

PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland

Aalsmeer, Akersloot, Alkmaar, Amstelveen (gedeeltelijk), Andijk, Anna Paulowna, Beemster, Bennebroek, Bergen (NH), Beverwijk, Blaricum, Bloemendaal, Bussum, Castricum, Drechterland, Edam-Volendam, Egmond, Enkhuizen, Graft-de Rijk, 's-Graveland, Haarlem, Haarlemmerliede & Spaarnwoude, Haarlemmermeer, Harenkarspel, Heemskerk, Heerhugowaard, Heiloo, Den Helder, Hoorn, Huizen, Landsmeer, Langedijk, Laren, Limmen, Medemblik, Naarden, Nederhorst den Berg, Niedorp, Noorder-Koggenland, Obdam, Oostzaan, Opmeer, Purmerend, Schagen, Schermer, Schoorl, Stede Broec, Texel, Uitgeest, Uithoorn, Velsen, Venhuizen, Waterland, Weesp, Wervershoof, Wester-Koggenland, Wieringen, Wieringermeer, Wognum, Wormerland, Zaanstad, Zandvoort, Zeevang, Zijpe. Voorziet enkele percelen in de gemeenten Alkemade, Amsterdam, Eemnes, Heemstede, Hillegom, Hilversum, Leimuider, Loosdrecht, Muiden en Warmond.

Waterleidingbedrijf Amsterdam

Amstelveen (bebouwde kom), Amsterdam, Diemen, Heemstede, Muiden en Ouder-Amstel. Voorziet voorts percelen in een aantal omliggende gemeenten.

Duinwaterbedrijf Zuid-Holland

Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs, Bleiswijk, 's-Gravenhage (exclusief Wateringseveld), Hillegom, Katwijk, Leiden, Leidschendam-Voorburg, Lisse, Nesseland (gemeente Rotterdam), Nieuwerkerk a/d IJssel, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Pijnacker-Nootdorp, Rijnsburg, Rijnwoude (kern Benthuizen), Rijswijk, Sassenheim, Valkenburg, Voorhout, Voorschoten, Warmond, Wassenaar, Zevenhuizen-Moerkapelle en Zoetermeer.

Evides

Albrandswaard, Barendrecht, Bernisse, Bergen op Zoom (Halsteren), Binnenmaas, Borsele, Brielle, Capelle a/d IJssel, Cromstrijen, Delft, Den Haag (Wateringseveld), Dirksland, Dordrecht, Goedereede, Goes, 's-Gravendeel, Hellevoetsluis, Hulst, Kapelle, Korendijk, Maassluis, Middelburg, Middelharnis, Midden-Delfland, Noord-Beveland, Oostburg, Oostflakkee, Oud-Beijerland, Reimerswaal, Rotterdam, Rozenburg, Schiedam, Schouwen-Duiveland, Sluis, Spijkenisse, Strijen, Terneuzen, Tholen, Veere, Vlaardingen, Vlissingen, Westland, Westvoorne, Woensdrecht en Zwijndrecht (Heerjansdam).

Hydron Zuid-Holland

Alblasserdam, Alkemade, Alphen a.d. Rijn, Bergambacht, Bodegraven, Boskoop, Giessenlanden, Gorinchem, Gouda, Hardinxveld-Giessendam, Graafstroom, Hendrik Ido Ambacht, Jacobswoude, Krimpen a/d IJssel, Leerdam, Leiderdorp, Liemeer, Liesveld, Moordrecht, Nederlek, Nieuw-Lekkerland, Nieuwkoop, Ouderkerk, Papendrecht, Reeuwijk, Ridderkerk, Rijnwoude (exclusief Benthuizen), Schoonhoven, Sliedrecht, Ter Aar, Vianen, Vlist, Waddinxveen, Zederik, Zoeterwoude en Zwijndrecht.

Hydron Flevoland

Almere, Dronten, Lelystad en Zeewolde.

Hydron Midden-Nederland

Abcoude, Amerongen, Amersfoort, Baarn, De Bilt, Breukelen, Bunnik, Bunschoten, De Ronde Venen, Driebergen-Rijsenburg, Eemnes, Hilversum, Houten, Leersum, Leusden, Loenen, Loosdrecht (gemeente De Wijde Meren), Lopik, Maarn, Maarssen, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Soest, Utrecht, Veenendaal, Woerden, Woudenberg, Wijk bij Duurstede, IJsselstein en Zeist. Voorziet enkele percelen in Kortenhoeve.

Bronwaterleiding Doorn

Doorn.

Brabant Water

Aalburg, Alphen-Chaam, Asten, Baarle-Hertog, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom (gedeelte), Bergeijk, Bernheze, Best, Bladel, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Breda, Cranendonck, Cuyk, Deurne, Dongen, Drimmelen, Eersel, Eindhoven, Etten-Leur, Geertruidenberg, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Gerwen en Nederwetten, Gilze en Rijen, Goirle (gedeelte), Grave, Haaren, Halderberge, Heeze-Leende, Helmond, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Laarbeek, Landerd, Lith, Loon op Zand, Maasdonk, Mill en Sint Hubert, Moerdijk, Nuenen, Oirschot, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Reusel-de Mierden, Roosendaal, Rucphen, Schijndel, Someren, Son en Breugel, Steenbergen, St. Anthonis, St. Michielsgestel, St. Oedenrode, Tholen (gedeelte), Tilburg (gedeelte), Uden, Valkenswaard, Veghel, Veldhoven, Vught, Waalre, Waalwijk, Werkendam, Woensdrecht (gedeelte), Woudrichem en Zundert. Voorziet enkele percelen in Nederweert.

Tilburgsche Waterleiding-Maatschappij

Tilburg en Goirle. Voorziet enkele percelen in Hilvarenbeek.

Waterleidingmaatschappij Limburg

Ambt Montfort, Arcen en Velden, Beek, Beesel, Bergen, Brunssum, Echt/Susteren, Eijsden, Gennep, Gulpen/Wittem, Haelen, Heel, Heerlen, Helden, Heythuysen, Horst aan de Maas, Hunsel, Kerkrade, Kessel, Landgraaf, Maasbracht, Maasbree, Maastricht, Margraten, Meerlo-Wanssum, Meerssen, Meijel, Mook en Middelaar, Nederweert, Nuth, Onderbanken, Roerdalen, Roermond, Roggel en Neer, Schinnen, Sevenum, Simpelveld, Sittard/Geleen, Stein, Swalmen, Thorn, Vaals, Valkenburg a/d Geul, Venlo, Venray, Voerendaal en Weert. Voorziet voorts enkele percelen in Duitsland en België.

Bijlage 2

VERKLARING VAN TEKENS EN DEFINITIES

Tekens

- . = gegevens ontbreken
- 0 = het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
- = nihil
- niets (blank) = gegeven kan op logische gronden niet voorkomen

Definities

- ~ *waterbedrijf*:
  - a. Een bedrijf, uitsluitend of mede bestemd tot openbare drinkwatervoorziening door levering van drinkwater aan verbruikers;
  - b. Een bedrijf, uitsluitend of mede bestemd tot levering van drinkwater in het groot (*en gros*) aan bedrijven, als bedoeld onder a.;
  - c. Een bedrijf, zowel bestemd tot openbare drinkwatervoorziening door levering van drinkwater aan verbruikers, als tot levering van drinkwater in het groot (*en gros*) aan bedrijven als bedoeld onder a.
- ~ *drinkwater*:

Water bestemd of mede bestemd om te drinken.
- ~ *ander water*:

Water, niet van drinkwaterkwaliteit zijnde. Hieronder vallen niet- en half gefilterd water, en gedestilleerd en gedemineraliseerd water.
- ~ *industriewater*:

Water bestemd voor industriële productieprocessen en dat niet mede bestemd is om te drinken. Het geleverde industriewater kan van *ander water* kwaliteit zijn maar ook van drinkwaterkwaliteit.
- ~ *voorzieningsgebied*:

De gemeente(n) en/of gedeelte(n) van gemeente(n), waar een waterbedrijf rechtstreeks water aan verbruikers levert.
- ~ *productie / geproduceerd*:

De hoeveelheid water die door één of meerdere pompstations in het transportnet is gepompt.
- ~ *en gros levering*:

Onderlinge levering tussen waterbedrijven.
- ~ *derden*:

Bedrijf of instelling, geen waterbedrijf.
- ~ *natuurlijk duinwater*:

Het grondwater dat van nature aanwezig is in de duinen. Door de mens geïnfiltreerd water (kunstmatige infiltratie) wordt hier niet toe gerekend.

- ~ *kunstmatige infiltratie:*
Het in een infiltratiegebied brengen en in de bodem laten infiltreren van water, dat na een zekere verblijftijd weer wordt opgepompt om verder tot drinkwater te worden verwerkt. Door de bodempassage en het verblijf in de bodem ondergaat het water een zuiverende werking. Een bijzondere vorm van kunstmatige infiltratie is diepte-infiltratie, waarbij het water geen bodempassage ondergaat, maar met behulp van pompen in de diepe ondergrond wordt gebracht.

- ~ *directe verwerking:*
Productie van water zonder voorafgaande kunstmatige infiltratie.

- ~ *oevergrondwater:*
Water dat in de nabijheid van een open water aan de bodem wordt onttrokken en, naast grondwater, voor 10% of meer bestaat uit in de bodem of oever geïnfiltererd oppervlaktewater.

- ~ *technische aansluiting:*
Een technische aansluiting bestaat uit de dienstleiding tussen het hoofdleidingnet en de eindverbruiker, inclusief watermeter (indien aanwezig).

- ~ *administratieve aansluiting:*
Een aan de technische aansluiting verbonden perceel (c.q. flatappartement, abonnement). Een collectieve (technische) aansluiting telt meerdere administratieve aansluitingen.

- ~ *hoofdleidingnet:*
Het waterleidingnet waarop de dienstleidingen zijn aangesloten.

- ~ *dienstleiding:*
De aansluitleiding van een verbruiker op het hoofdleidingnet.

- ~ *transportnet:*
De leidingnetten van de waterbedrijven voor drinkwater of *ander water* met uitzondering van de dienst- en hoofdleidingen. Het gaat hier om leidingen die naar of tussen pompstations lopen, om leidingen ten behoeve van *en gros* leveringen (b.v. WRK en WBB) en om leidingen naar drinkwaterreservoirs tussen zuiveringstations en hoofdleidingen.

- ~ *kleingebruik:*
Afnemers die minder dan 300 m³ water per jaar afnemen.

- ~ *zakelijke markt:*
Afnemers die tussen de 300 en 10.000 m³ water per jaar afnemen.

- ~ *grootzakelijke markt:*
Afnemers die meer dan 10.000 m³ water per jaar afnemen.

Bijlage 3

LITERATUUR

1. VEWIN Waterleidingstatistiek 1994 – 2003 (1995-2004).
2. VEWIN/Accenture, Water in Zicht 2003, Bedrijfsvergelijking in de drinkwatersector (2004).
3. VEWIN, Tarievenoverzicht leidingwater per 1 januari 2004 (2004).
4. VEWIN/NIPO, het Watergebruik Thuis 2004 (2004).

